

УДК 378.015.31

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298578>

Валентина Малик, викладач іноземних мов
кафедри української та іноземних мов
Вінницького національного аграрного університету

ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена аналізу особливостей виховної роботи у ЗВО, досліджено форми та методи її проведення. Доведено, що заклади вищої освіти мають формувати національний інтелект, сприяти оновленню і збагаченню інтелектуального генетичного фонду нації, виховувати її духовну еліту та примножувати культурний потенціал. Показано, що у зв'язку з реформуванням вищої освіти та її інтеграцією в Європейське співтовариство основною ідеєю виховної роботи у закладі вищої освіти є виховання майбутнього фахівця як громадянина не лише своєї країни, а й світу. Сутність проблеми зводиться до того, що виховання студентів досягається шляхом створення виховної системи в суспільстві та конкретному закладі освіти. Автор вважає, що виховна робота спрямована на формування особистості студента, розвиток його потенціалу, творчих здібностей, здатності до самовдосконалення шляхом ефективної організації навчально-виховної діяльності у ЗВО. За словами автора, виховну роботу можна визначити як систему виховних заходів, спрямованих на створення позитивного освітнього середовища та реалізованих з метою професійного, інтелектуального та морально-духовного розвитку студентів.

Ключові слова: виховання; виховна робота; ЗВО; інтеграція вищої освіти; культурний потенціал.

Лім. 17.

Valentyna Malyk, Lecturer of Foreign Languages of the
Ukrainian and Foreign Languages Department,
Vinnytsia National Agrarian University

UPBRINGING AT THE INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION

The article is devoted to the analysis of the peculiarities of educational work in higher education institutions, the forms and methods of its implementation are investigated. It has been proven that institutions of higher education should form the national intellect, contribute to the renewal and enrichment of the intellectual genetic fund of the nation, educate its spiritual elite and multiply the cultural potential. It is shown that in connection with the reform of higher education and its integration into the European Community, the main idea of educational work in a higher education institution is to educate the future specialist not only as a citizen of his country, but also as a citizen of the world. The essence of the problem boils down to the fact that the education of students is achieved by creating an educational system in society and a specific educational institution. The author believes that educational work is aimed at forming a student's personality, developing his potential, creative abilities, ability to self-improvement through effective organization of educational activities in higher education institutions, meeting educational, cognitive, research and cultural needs. A mandatory requirement is the coordinated interaction of all subjects of the pedagogical process. According to the author, educational work can be defined as a system of educational activities aimed at creating a positive educational environment and implemented for the purpose of professional, intellectual, and moral and spiritual development of students. Educational work in a higher education institution should be implemented at the following levels: societal, institutionalized, interpersonal, intrapersonal. The article defines and characterizes tasks, methods and means of educational work in higher education institutions. It is noted that the meaningful content of educational work in higher education institutions is reflected in the leading directions of education: the formation of the worldview culture of the future specialist, his value system; aesthetic, ethical, civic-patriotic, labor, physical and environmental education, etc. It was concluded that in the context of the integration of higher education into the European Community, priority should be given to new approaches to its organization in educational activities with students.

Key words: upbringing; educational work; higher education; integration of higher education; cultural potential.

Постановка проблеми. Сучасне українське суспільство визначає одним із пріоритетних завдань вищої освіти створення сприятливого освітнього середовища, що забезпечує формування особистості майбутнього фахівця з такими невід'ємними якостями, як: високий професіоналізм, працездатність, соціальна активність, мобільність, почуття відповідальності, самостійність під час прийняття рішень, бажання та здатність до самоосвіти і самовдосконалення, комунікабельність, емпатія тощо. Успішне виконання визначених зав-

дань можливе за конструктивно організованої виховної роботи у ЗВО, ретельного вибору форм і методів її проведення.

Аналіз останніх досліджень. Сутність, зміст і особливості виховної роботи закладу вищої освіти розкриваються у дослідженнях О. Божко, Л. Белової, О. Білик, О. Безкоровайної, О. Гречаник, Л. Зуєвої, О. Кондратюк, Г. Троцько та ін.

Мета статті – детально проаналізувати особливості організації та проведення виховної роботи у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Про необхідність запровадження принципово нових підходів до організації виховної роботи серед студентів, які у найближчому майбутньому складуть основу інтелігенції, відзначено у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., Концепції освіти дітей та молоді в національній системі освіти та законах України “Про вищу освіту”, “Про освіту”, Концепції національного виховання студентів тощо.

Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти передбачає, що “заклади вищої освіти мають формувати національний інтелект, сприяти оновленню та збагаченню інтелектуального генетичного фонду нації, виховувати її духовну еліту та примножувати культурний потенціал, який забезпечить високу працездатність майбутніх спеціалістів” [10].

У зв’язку з реформуванням вищої освіти та її інтеграцією в Європейське співтовариство основною ідеєю виховної роботи у закладі вищої освіти є виховання майбутнього фахівця як громадянина не лише своєї країни, а й світу. Тому заклад вищої освіти має реалізовувати зміст освітньої діяльності відповідно до таких ключових напрямів, як ціннісне ставлення: до себе; своєї родини, людей загалом; до суспільства і держави; до праці; до природи; до культури та мистецтва. Все це яскраво і переконливо свідчить, що проблема формування особистості майбутнього фахівця є надзвичайно актуальною і складною та потребує конструктивного розв’язання [2; 3; 4; 5].

Доцільно зазначити, що характеристика організації навчально-виховного процесу у закладі вищої освіти визначається вимогами до сучасного фахівця, розробленими ЮНЕСКО [7], а саме: стійке, усвідомлене та позитивне ставлення до обраної сфери діяльності, професії, прагнення до постійного особистісного та професійного вдосконалення і розвитку інтелектуального потенціалу; висока професійна компетентність, володіння усім комплексом фундаментальних та спеціальних знань і практичних навичок; знання методів моделювання, прогнозування й проектування, а також дослідження, необхідних для створення нових інтелектуальних цінностей та матеріальних продуктів; розвинені навички творчого підходу до розв’язання професійних проблем, уміння орієнтуватися в нестандартних ситуаціях, аналізувати проблеми, самостійно розробляти та реалізовувати необхідний план дій; розуміння тенденцій і основних напрямів розвитку техніки та технологій, науково-технічного процесу загалом, його впливу на навколишнє середовище, життя людини та суспільства; висока комунікативна готовність до роботи в професійній та соціальній сфері; свідомо особиста громадянська та професійна відповідальність за результати власної діяльності; цілісність світогляду, орієнтація на здоровий спосіб

життя особистості фахівця як представника інтелектуальності соціально-професійної групи [9].

Виховання студентів досягається шляхом створення виховної системи в суспільстві та конкретно-му закладі освіти. Сутність виховної системи визначається філософським розумінням змісту цілісної соціальної системи, що є сукупністю елементів, які її утворюють, і складові якої перебувають у взаємодії між собою, утворюючи цілісну одиницю. І, отже, освітня система має низку спільних рис із соціальними системами. Це цілеспрямованість, цілісність, поліструктурність, динамічність, взаємодія з середовищем, відкритість до інших систем [15].

Виховна робота спрямована на формування особистості студента, розвиток його потенціалу, творчих здібностей, здатності до самовдосконалення шляхом ефективної організації навчально-виховної діяльності, вільного часу, задоволення освітніх, пізнавальних, дослідницьких і культурних потреб. Обов’язковою вимогою при цьому є злагоджена взаємодія всіх суб’єктів педагогічного процесу [1].

Виховну роботу можна визначити як систему виховних заходів, спрямованих на створення позитивного освітнього середовища та реалізованих з метою професійного, інтелектуального й морально-духовного розвитку студентів, їх самореалізація [11; 12].

Виховна робота у закладі вищої освіти має реалізовуватися на таких рівнях: соціальному (суспільному, що охоплює вплив на особистість з боку всього суспільства), інституціалізованому (адміністративному, де навчання здійснюється у межах певного закладу освіти), інтерперсональному (педагогічному, що характеризується методами індивідуального або групового виховного впливу на студентів), інтраперсональному (самоврядування, на основі якого здійснюється самовиховання особистості) [8].

Аналізуючи ідеї А. Денисенка [6] стосовно структури виховної роботи у ЗВО, можна констатувати, що вона передбачає наявність таких компонентів: цілі; завдання, зміст, методи, засоби, форми, принципи, взаємопов’язані та взаємозумовлені; суб’єкти з різними типами відносин між собою; середовище, створене суб’єктами; управління, яке забезпечує інтеграцію всіх компонентів організації в цілісну систему.

З огляду на те, що виховна мета досягається розв’язанням конкретних завдань, то з-поміж тих, що реалізуються виховною роботою у ЗВО, ми визначили:

– виховання майбутніх спеціалістів як людей авторитетних, високоосвічених, носіїв високої загальної, світоглядної, політичної, професійної, правової, інтелектуальної, соціально-психологічної, емоційної, фізичної, екологічної культури;

– створення необхідних умов для вільного розвитку студента, його мислення та загальної культури

шляхом залучення до різноманітних видів творчої діяльності (дослідницької, технічної, культурно-освітньої, громадської, оздоровчо-спортивної, правохоронної тощо);

- збагачення естетичного досвіду студентів шляхом участі у відродженні забутих і створенні нових національно-культурних традицій краю, міста, ЗВО, розвитку художніх умінь студентів;

- формування “Я”-концепції людини-творця на основі самовиховання, саморозвитку, самовиховання, самовдосконалення, морального самовдосконалення;

- пропаганда здорового способу життя, попередження вживання студентами алкоголю і наркотиків, викорінення шкідливих звичок [16].

Змістове наповнення виховної роботи у ЗВО знаходить відображення у провідних напрямках виховання: формуванні світоглядної культури майбутнього фахівця, його системи цінностей; естетичному, етичному, громадянсько-патріотичному, трудовому, фізичному та екологічному вихованні тощо.

Основною функцією освітньої діяльності у ЗВО є сприяння реалізації цілей, змісту виховного процесу та набуття студентами певних знань для використання у роботі в освітньому просторі університету. Вивчення практики виховної роботи у закладі освіти дає змогу виділити такі форми діяльності, якими повинні оволодіти студенти: зустрічі з досвідченими фахівцями, тематичні заходи, диспути, екскурсії, конференції, змагання, бесіди, робота в гуртках. Вони можуть проходити у ЗВО, на факультетах, під час організаційно-виховних годин із залученням кафедр, кураторів та студентського активу [14].

Важливо зазначити, що виховання – це цілеспрямований процес підготовки майбутнього фахівця, який здійснюється за допомогою певних методів і форм, підбір яких, а також врахування особливостей студентської молоді та умов виховної діяльності закладу вищої освіти, багато в чому визначає формування особистості майбутнього фахівця [13].

Також варто врахувати, що виховання є цілісним процесом формування особистості і реалізується за допомогою необхідних методів виховання.

Метод виховання – спосіб взаємопов’язаної діяльності суб’єктів і об’єктів навчально-виховного процесу, що спрямований на вироблення у них певних думок, переконань, навичок та звичок поведінки [13].

Виховний вплив методів виховання посилюється за допомогою відповідних прийомів виховання.

Приєм виховання – елемент методу виховання, необхідний для ефективного застосування методу в тій чи тій ситуації.

Крім методів і прийомів, у навчальній діяльності використовуються виховні засоби.

Засіб виховання – вид соціальної діяльності, що впливає на особистість у певному напрямі.

До засобів виховання належать: праця, мистецтво, ЗМІ, колектив тощо.

У виховному процесі використовуються загальні методи (стосуються всіх галузей виховання) і часткові (стосуються лише певної галузі виховання – правової, економічної, естетичної та ін.).

Залежно від функцій, які виконують виховні методи у формуванні особистості, їх поділяють на такі: формування свідомості, формування суспільної поведінки, стимулювання діяльності та поведінки, контролю й аналізу ефективності виховання [13].

До методів формування свідомості належать методи різнобічного впливу на свідомість, почуття та свободу формування думок і переконань. До таких належать бесіда, лекція, диспут і метод прикладу.

Особливістю бесіди є те, що викладач, спираючись на наявні у студентів знання, моральні норми, спонукає їх до засвоєння нових. Успішна бесіда забезпечується обґрунтуванням актуальності теми; постановкою запитань, що спонукають до розмови; її спрямуванням у потрібне русло; залученням студентів до оцінювання подій, дій та явищ суспільного життя. Це допомагає їм виробити відповідне ставлення до дійсності, до своїх моральних і суспільних обов’язків. Важливо підбити підсумок проведеної розмови, прийняти конкретну раціональну програму дій для її реалізації.

Суть лекції – послідовний, системний виклад конкретної проблеми. Лекція може мати епізодичний характер, а може бути пов’язана з певним тематичним циклом. Успіх лекції залежить від продуманої композиційної побудови, вдало підібраних переконливих аргументів, необхідних для оцінки подій та фактів, особистих якостей лектора і його вміння використовувати спеціальні психологічні прийоми.

Теоретичні положення лекції розкриваються у тісному зв’язку з практикою, життєдіяльністю колективу, що дає змогу встановити надійний контакт із аудиторією. Найскладнішими у лекції є відповіді на запитання студентів, які потребують з’ясування фактів, оцінки лектором певного явища, його думки з певної проблеми. Питання можуть мати polemічний характер. Лектор не повинен ухилятися від відповіді на них, оскільки це може бути основою хибного тлумачення того чи того факту або його неправильного розуміння.

Диспут як метод формування свідомості особистості передбачає вільний, невимушений обмін думками, колективне обговорення питань. Під час дебатів його учасники відстоюють свою позицію, переконуються у правильності чи помилковості власних думок. Тут у них розкривається ерудиція і культура мовлення, розвивається логічне мислення. Тематика дебатів має бути обрана так, щоб спонукати її учасників до роздумів над серйозними світоглядними проблемами: про мету життя, щастя,

обов'язок людини перед суспільством тощо. У дискусії можна також обговорювати факти з життя групи, літературний твір, газетну чи журнальну статтю, актуальну проблему.

Питання, що стосуються диспутів, мають викликати інтерес, змушувати замислюватися над суттю проблеми та сприяти формуванню власного ставлення до неї. Під час дебатів важливо створити атмосферу невимушеності: усі повинні відчувати себе рівними, ніхто не має права повчати чи ображатися, виступи мають бути чесними та мотивованими. Мета диспуту – прийняти остаточне рішення та надати учасникам можливість самостійно проаналізувати проблему, аргументувати власні погляди, спростувати хибні аргументи інших.

Метод прикладу використовується для конкретизації певного теоретичного положення, доведення істинності моральної норми. Це переконливий аргумент, який часто спонукає до наслідування. Інтенсивність виховного впливу прикладу зумовлена його наочністю та конкретністю. Що ближчим і зрозумілішим є приклад, то сильніша його виховна сила.

Використання прикладу у вихованні вимагає врахування вікових та індивідуальних особливостей молоді. Адже вони вже не сліпо наслідують приклад, а критикують його, однак через брак життєвого досвіду іноді вважають приклад чимось іншим, ніж гідним наслідування.

Виховання на позитивному прикладі не можна зводити до переліку позитивних героїв художніх творів, фільмів чи найкращих студентів. Щоб викликати захоплення та бажання наслідувати їх, потрібен емоційний, детальний, образний аналіз.

Негативні приклади використовують, зокрема, у правовому, антинаркотичному вихованні, намагаючись продемонструвати шкідливість імітації певних явищ. Прийоми застосування негативних прикладів передбачають їхнє публічне засудження; пояснення сутності негативного, протиставлення кращих зразків високоморальної поведінки аморальним вчинкам, показ на конкретних прикладах наслідків аморальної поведінки, залучення студентів до боротьби з проявами зла.

Коли дбаєш про формування свідомості людини, треба впливати не лише на розум, а й на емоційну сферу, наводити близькі й зрозумілі приклади і робити так, щоб молода людина не лише розуміла те, що чує, а й сприймала надану інформацію. Важливим чинником у цьому є переконання, такт і майстерність викладача.

Методи моделювання соціальної поведінки передбачають організацію діяльності студентів та формування поточного досвіду соціальної поведінки. До них належать педагогічні вимоги, громадська думка, вправи, доручення.

Педагогічна вимога – це вплив на свідомість з метою спонукання позитивної діяльності або гальмування її негативних дій. Вимога впливає на свідомість студента, активізує волюві якості, перебудовує в позитивному руслі мотиваційно-чуттєву сферу діяльності та сприяє формуванню навичок позитивної поведінки. Вона повинна бути своєчасною, зрозумілою і здійсненою. Для цього пояснюють її суть, переконують у її необхідності та користі.

Громадська думка як метод виховання є колективною вимогою. Адже, обговорюючи вчинок певної особи, колектив прагне до того, щоб вона усвідомила свою провину. При цьому аналізувати чи критикувати треба не особистість, а вчинок, шкоду, завдану колективу, суспільству та самому правопорушникові. Розмова має бути побудована так, щоб молода людина сама назвала причину свого вчинку. Важливо під час обговорення визначити шляхи подолання недоліків.

Свою громадську думку педагог повинен формувати заздалегідь, а не тоді, коли потрібно обговорювати певний вчинок. Успішності цього процесу сприяє єдність педагогічних вимог, чітка система самоврядування та систематична робота зі студентським активом. Важливу роль відіграє також заохочення студентів до висловлення власної думки, колективного аналізу конфліктних ситуацій та їх урегулювання, навчання критично оцінювати думки та явища, аргументовано відстоювати власні думки.

Суть вправління полягає у розвитку умов для виховання та зміцнення позитивних форм поведінки особистості. У закладі вищої освіти студент повинен щодня практикувати дотримання режиму дня, навчальної та трудової дисципліни. Якщо він завжди і в усьому намагається відповідати вимогам та постійно практикує позитивну поведінку, то у нього будуть розвиватися і зміцнюватися відповідні навички і звички.

Привчання ґрунтується на вимозі виконати певні дії. Йдеться насамперед про спосіб життя та діяльність. Саме дотримання режиму сприяє безперервності зусиль з організації життя студента та забезпечує здатність своєчасно виконувати необхідні завдання, а також строго дотримуватись поставлених вимог. У такий спосіб сформується характер і правильна поведінка молоді.

Доручення як метод виховання базується на спрямуванні людини на позитивні дії та вчинки. Для цього викладач або група студентів дають здобувачеві освіти завдання, виконання якого потребує певних дій. Використання цього методу вимагає врахування індивідуальних особливостей особистості. Передовсім діяльність підбирається так, щоб її реалізація сприяла розвитку якостей, які ще не сформувалися. Наприклад, неорганізованим людям корисно доручити підготувати й організувати захід,

що вимагає самостійності, ініціативи та спокою. Доручення має бути здійсненим: нескладним; таким, що підвищує впевненість у собі, адже те, що нездійсненне підриває впевненість у власних силах. Викладач повинен не тільки дати завдання, а й допомогти виконати його.

Методи стимулювання діяльності та поведінки виконують функції регуляції й стимулювання поведінки і діяльності студентів. До них належать змагання, заохочення та покарання.

Суть змагання полягає у прагненні до здорової конкуренції та самоствердження.

Заохочення ґрунтується на схваленні позитивних дій і вчинків, щоб спонукати індивіда до їх повторення. Проте не всі заохочення активізують процес виховання. Вони мають виховну силу лише за певних умов. По-перше, важливо своєчасно помітити позитивні зміни в поведінці індивіда у ставленні до навчання та праці.

Сутність покарання полягає у несприйнятті, засудженні негативних дій та вчинків з метою припинення або попередження їх у майбутньому.

Насамкінець, доцільно звернути увагу на методи контролю й аналізу ефективності виховання. Їх завдання полягає в усвідомленні ефективності конкретних виховних заходів та виховної роботи загалом. До цих методів належать такі: педагогічне спостереження, бесіда, опитування (анкетне, усне), аналіз результатів успішності студентів тощо. Незалежно від методу, який використовує викладач, він має бути елементом конкретної програми вивчення окремої людини чи групи. Особистість формується і проявляє свої риси в різних видах діяльності. Що свідомішою, активнішою і цілеспрямованішою є діяльність особистості, то краще проявляються її якості [13].

Особистість студента та колектив постійно розвиваються. Вивчення змін має практичне значення для подальшої виховної діяльності, особливо для правильного прогнозування її змісту та вибору методів і форм виховного впливу [17].

Інформація про студента і колектив, отримана одним методом, для достовірності та об'єктивності має бути перевірена іншими методами. Всі учасники навчального процесу повинні обмінюватися даними.

Вивчення поведінки та виховання студентів відбуваються одночасно. Прийом чи метод вивчення особистості може бути водночас і технікою чи методом виховання (бесіда, доручення). Аналіз реакції особистості (колективу) на певний виховний вплив допомагає вибрати відповідні способи впливу.

Висновки. В умовах інтеграції вищої освіти в Європейське співтовариство в освітній діяльності зі студентами пріоритет має надаватися новим підходам до її організації. Це пов'язано насамперед із формуванням нової моделі майбутнього фахівця, здат-

ного швидко адаптуватися до мінливих ситуацій, професіонала з креативним мисленням, активного, самостійного, з широким спектром сучасних знань і навичок, здатного до постійного самовдосконалення. Виховання студентів досягається шляхом створення виховної системи в суспільстві та конкретному закладі освіти. Тому діяльність усіх інтегрованих суб'єктів виховної роботи: студентів, органів студентського самоврядування, заступників деканів, кураторів, спрямована на пошук нових педагогічних технологій, методів (інтерактивних і традиційних) та форм (індивідуальних, групових і масових), а також на визнання пріоритету самоосвіти студентів, індивідуальної діяльності, спрямованої на розвиток особистісного потенціалу. Виховна робота спрямована на формування особистості студента, розвиток його потенціалу, творчих здібностей, здатності до самовдосконалення шляхом ефективної організації навчально-виховної діяльності. Виховна робота у закладі вищої освіти має реалізовуватися на таких рівнях: соціетарному, інституціалізованому, інтерперсональному, інтраперсональному. У статті охарактеризовано завдання виховної роботи у ЗВО. Доведено, що її змістове наповнення знаходить відображення у провідних напрямках виховання. Основною функцією освітньої діяльності у ЗВО є сприяння реалізації цілей, змісту виховного процесу та набуття студентами певних знань для використання у роботі в освітньому просторі університету. Виховання – це цілеспрямований процес підготовки майбутнього фахівця, який здійснюється за допомогою певних методів і форм, вибір яких повинен базуватися на особливостях студентської молоді та на створенні належних умов для проведення виховної діяльності у закладі вищої освіти. Виховання є цілісним процесом формування особистості та реалізується за допомогою необхідних методів виховання. Виховний вплив методів виховання посилюється за допомогою відповідних прийомів. Прийом виховання – елемент методу виховання, необхідний для ефективного застосування методу в тій чи тій ситуації. Крім методів і прийомів, у навчальній діяльності використовуються виховні засоби. Залежно від функцій, які вони виконують у формуванні особистості, їх поділяють на методи: формування свідомості, формування суспільної поведінки, стимулювання діяльності та поведінки, контролю й аналізу ефективності виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдулов Р.М. Організація позааудиторної виховної роботи зі студентами вищих навчальних закладів недержавної форми власності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Криворізький держ. пед. ун-т. Кривий ріг, 2004. С. 5–10.
2. Бех І.Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 848 с.
3. Белова Л.О. Проблеми та завдання розвитку виховної системи ВНЗ. *Мультиверсум. Філософський альманах*. 2005. № 46. С. 34–41.

4. Бондаренко З.П. Особливості виховної роботи зі студентами. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський, 2010. Вип. 14, кн. 2. С. 448.
5. Волкова Н.П. Організаційні форми виховної роботи: позакласна виховна робота; колективні творчі справи; колективне планування виховної роботи; позашкільні заклади в системі освіти і виховання : посібник. Київ, 2001. С. 165–180.
6. Денисенко А.О. Організація моніторингу виховної системи вищих педагогічних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Харків. нац. пед. ун-т імені Г.С. Сковороди. Харків, 2008. 220 с.
7. Демчик В., Соловей М. Система виховної роботи у вищому навчальному закладі як фактор цілісного виховання особистості. *Рідна школа*. 2004. № 8. С. 33–37.
8. Дубасенюк О.А. Концептуальні положення теорії професійної виховної діяльності педагога. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 4. С. 91–92.
9. Дурманенко О.Л. Виховна робота в університеті як чинник становлення особистості майбутнього фахівця. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2012. № 8. С. 59–62.
10. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти. *Молодь і закон : збірник нормативних актів і документів з проблеми виховання студентської молоді / за заг. ред. Н.І. Косарєвої*. Київ : ІЗМН, 1997. С. 237–250.
11. Малик В.М. Підходи до визначення структури іншомовної комунікативної культури. *Інноваційна педагогіка*. 2023. № 56. Т. 2. С. 175–182.
12. Малик В.М. Формування іншомовної комунікативної культури у студентів аграрних ЗВО. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2022. № 72. С. 59–67.
13. Методи і форми виховання у вищому навчальному закладі: веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/70189/pedagogika/metodi_formi_vihovannya_vischomu_navchalnomu_zakladi (дата звернення: 09.12.2023).
14. Організація виховної роботи в сучасній вищій школі: зміст та форми виховання: веб-сайт. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/29253/> (дата звернення: 09.12.2023).
15. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / за ред. З.Н. Курлянд. Київ : Знання, 2007. 495 с.
16. Соколова І.В. Характеристика системи виховної роботи у сучасному вищому закладі освіти. *Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект* : монографія / АПН України ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 1999. С. 299–331.
17. Тимошенко З.І., Драгомирова І.М. Організація виховного процесу у вищих навчальних закладах : навч.-практ. посібник. Київ : Вид. Європейського університету, 2004. 86 с.
1. Abdulov, R.M. (2004). Orhanizatsiia pozaudytomoi vykhovnoi roboty zi studentamy vyshchikh navchalnykh zakladiv nederzhavnoi formy vlasnosti [Organization of extracurricular educational work with students of higher education institutions of non-state ownership]. *Candidate's thesis*. Kryvyi Rih, pp. 5–10. [in Ukrainian].
2. Bekh, I.D. (2008). *Vykhovannia osobystosti* [Education of the personality]. Kyiv, 848 p. [in Ukrainian].
3. Bielova, L.O. (2005). Problemy ta zavdannia rozvytku vykhovnoi systemy VNZ [Problems and tasks of the development of the educational system of universities]. *Mulytversum. Filosofskiy almanakh*, No. 46, pp. 34–41. [in Ukrainian].
4. Bondarenko, Z.P. (2010). Osoblyvosti vykhovnoi roboty zi studentamy [Peculiarities of educational work with students]. *Theoretical and methodological problems of raising children and school youth*: a collection of scientific papers. Issue 14, book 2. Kamianets-Podilskyi, p. 448. [in Ukrainian].
5. Volkova, N.P. (2001). Orhanizatsiini formy vykhovnoi roboty: pozaklasna vykhovna robota; kolektyvni tvorchi spravy; kolektyvne planuvannya vykhovnoi roboty; pozashkilni zaklady v systemi osvity i vykhovannia [Organizational forms of educational work: extracurricular educational work; collective creative works; collective planning of educational work; extracurricular institutions in the system of education and upbringing]. Kyiv, pp. 165–180. [in Ukrainian].
6. Denysenko, A.O. (2008). Orhanizatsiia monitorynhu vykhovnoi systemy vyshchikh pedahohichnykh navchalnykh zakladiv [Organization of monitoring of the educational system of higher pedagogical educational institutions]. *Candidate's thesis*. Kharkiv, 220 p. [in Ukrainian].
7. Demchik, V. & Solovej, M. (2004). Systema vykhovnoi roboty u vyshchomu navchalnomu zakladi yak faktor tsilishnoho vykhovannia osobystosti [The system of educational work in a higher educational institution as a factor of holistic education of the individual]. *Native school*, No. 8, pp. 33–37. [in Ukrainian].
8. Dubaseniuk, O.A. (1999). Kontseptualni polozhennia teorii profesiinoi vykhovnoi diialnosti pedahoha [Conceptual provisions of the theory of the teacher's professional educational activity]. *Pedagogy and psychology*, No. 4, pp. 91–92. [in Ukrainian].
9. Durmanenko, O.L. (2012). *Vykhovna robota v universyteti yak chynnyk stanovlennia osobystosti maibutnoho fakhivtsia* [Educational work at the university as a factor in the formation of the future specialist's personality]. *Scientific bulletin of Volyn National University named after Lesia Ukrainka*, No. 8, pp. 59–62. [in Ukrainian].
10. Kontseptsiiia vykhovannia ditei ta molodi u natsionalnii systemi osvity [The concept of raising children and youth in the national education system]. (1997). *Youth and the law*: a collection of normative acts and documents on the problem of student education, pp. 237–250. [in Ukrainian].
11. Malyk, V.M. (2023). Pidkhody do vyznachennia struktury inshomovnoi komunikativnoi kultury [Approaches to determining the structure of foreign language communicative culture]. *Innovative pedagogy*, No. 56, Vol. 2, pp. 175–182. [in Ukrainian].
12. Malyk, V.M. (2022). Formuvannya inshomovnoi komunikativnoi kultury u studentiv ahramykh ZVO [Formation of foreign language communicative culture among students of agricultural higher education institutions]. *Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskiyi. Series: pedagogy and psychology*, No. 72, pp. 59–67. [in Ukrainian].
13. Metody i formy vykhovannia u vyshchomu navchalnomu zakladi [Methods and forms of education in a higher educational institution]. Available at https://pidru4niki.com/70189/pedagogika/metodi_formi_vihovannya_vischomu_navchalnomu_zakladi (Accessed 09 Dec. 2023). [in Ukrainian].

FORMATION AND DEVELOPMENT OF STUDENTS' INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

14. Orhanizatsiia vykhovnoi roboty v suchasni vyshchii shkoli: zmist ta formy vykhovannia: veb-sait [Organization of educational work in modern higher education: content and forms of education]. Available at: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/29253/> (Accessed 09 Dec. 2023). [in Ukrainian].

15. Pedahohika vyshchoi shkoly [Pedagogy of high school]. Kyiv, 495 p. [in Ukrainian].

16. Sokolova, I.V. (1999). Kharakterystyka systemy vykhovnoi roboty u suchasnomu vyshchomu zakladi osvity

[Characteristics of the system of educational work in a modern higher education institution]. *Modern higher school: psychological and pedagogical aspect*. Kyiv, pp. 299–331. [in Ukrainian].

17. Tymoshenko, Z.I. & Drahomyrova, I.M. (2004). Orhanizatsiia vykhovnoho protsesu u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Organization of the educational process in higher educational institutions]. Kyiv, 86 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.12.2023

UDC 378.881.161

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298589>

Maryna Kubai, Lecturer of the Ukrainian and Foreign Languages Department, Vinnytsia National Agrarian University

FORMATION AND DEVELOPMENT OF STUDENTS' INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

The article explains and clarifies the concept of "a distance learning system". Much has been said in favour of distance education, and perhaps no less about the disadvantages of this form of education. The main advantages of distance learning are identified: distance learning has the possibility of flexible access to educational materials at any time and from any place, focus on collaborative learning technologies, covers a set of modern technologies that provide information delivery in an interactive mode through the use of information and communication tools from teachers or speakers to students, exchange of files of various formats. The obvious disadvantages of distance education include: the process of completing tasks tied to a specific interface, the creation of learning components of the educational environment that is available mainly to the teacher. This greatly complicates the joint work of the subjects of the learning process, i.e., there is no communication based on the network community. Operational cumbersomeness (load on the server of the educational institution and problems with system administration) is also important. The main reasons for the introduction of cloud technologies in education, their relevance and popularity, demand and usefulness are substantiated.

Keywords: information and communication competence; foreign language learning; information technologies; teaching aids; teaching methods.

Ref. 12.

Марина Кубай, викладач іноземної мови кафедри української та іноземних мов Вінницького національного аграрного університету

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті уточнено поняття "система дистанційного навчання". Багато сказано на користь дистанційної освіти, і, мабуть, не менше про недоліки подібної форми навчання. Визначені основні переваги дистанційного навчання: воно має можливість гнучкого доступу до навчальних матеріалів у будь-який час і з будь-якого місця, орієнтація на технології навчання у співпраці, охоплює сукупність сучасних технологій, які забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання інформаційно-комунікаційних засобів від викладачів або спікерів до тих, хто навчається, обмін файлами різних форматів. До явних недоліків дистанційної освіти можна віднести: процес виконання завдань з прив'язкою до певного інтерфейсу, створення навчальних компонентів освітнього середовища, яке доступне переважно викладачеві. Це значно ускладнює спільну роботу суб'єктів процесу навчання, тобто, не передбачено комунікації з урахуванням мережного співтовариства, значення має операційна громіздкість (навантаження на сервер закладу освіти та проблеми з адміністрування систем). Обґрунтовано основні причини, що зумовлюють впровадження в освіту хмарних технологій, їх актуальність і популярність, затребуваність і користь.

Ключові слова: інформаційно-комунікативна компетентність; вивчення іноземної мови; інформаційні технології; засоби навчання; методи навчання.

Statement of the problem. In the current conditions of education and pedagogy development, the issue of forming students' information and communication competence in the process of learning a foreign language using modern information

technologies is an extremely important area of research, which is being developed by scientists from many countries.

The high level of relevance of the chosen topic is due to the fact that the productive and effective activity of